

PUHEMIESNEUVOSTON EHDOTUS 2/2005 vp

Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan kanslian ohjesäännön 32 §:n muuttamisesta

EHDOTUKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunnan työjärjestyksen mietintö- ja lausuntoasioiden käsittelysäännökset muutettaisiin erikoisvaliokunnissa nykyisin yleisesti käytetyn menettelytavan mukaisiksi. Lisäksi säännöksiin tehtäisiin eräitä lähinnä teknisiksi luonnehdittavia muutoksia ja

tarkennuksia. Ehdotettavat muutokset ovat nousseet esille käytännön eduskuntatyössä havaituista tarpeista.

Ehdotetut säännökset ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä helmikuuta 2006.

YLEISPERUSTELUT

Eduskunnan työjärjestyksen 39 §:n mukaan pääsääntönä on, että mietintö- ja lausuntoasiat käsitellään erikoisvaliokunnassa kahdessa käsittelyssä. Käytännössä valiokunnissa on kuitenkin ryhdytty noudattamaan alunperin poikkeukselliseksi tarkoitettua menettelyä: Asia ratkaistaan ensimmäisessä tai jatkatussa ensimmäisessä käsittelyssä, jonka valiokunta yksimielisesti hyväksyy asian ratkaisevaksi käsittelyksi.

Menettelysäännösten ja tosiasiallisen käytännön keskinäinen eroavuus aiheuttaa tarpeetonta hämmennystä. Sen vuoksi pykälä on syytä kirjoittaa uudelleen niin, että pääsäännöksi säädetään valiokunnissa nykyisin tosiasiallisesti noudatettava menettely.

Tarkoituksena on, että käsitteistä ensimmäinen ja toinen käsittely luovutaan ja siirrytään käyttämään pelkästään termiä käsittely. Käsitteily jakautuisi seuraaviin vaiheisiin:

— Käsittelyn aikana kuullaan ensin *asian tuntijat* sekä saadaan ja hankitaan tarpeelliset *lausunnot*.

— Valiokunta käy *valmistavan keskustelun*, jonka pohjalta sihteeri laatii mietintö- tai lausuntoluonnoksen.

— Kun *luonnos* on valmis, valiokunta käy sen pohjalta *yleiskeskustelun*.

— Sen jälkeen toimitetaan asian *yksityiskohmainen käsittely*.

— Tämän päätyttyä valiokunta voi päättää yksimielisesti pitää yksityiskohtaista käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

— Muussa tapauksessa asia otetaan erilliseen ratkaisevaan käsittelyyn.

Työjärjestyksen 39 § ehdotetaan kirjoitettavaksi edellä selostetun mukaiseksi. Pykälän selkeyttämiseksi siitä siirretään muihin pykäliin ne sää-

nökset, jotka asiayhteytensä mukaan luontevammin kuuluvat johonkin muuhun pykälään.

Ehdotus on valmisteltu puhemiesneuvoston ohjeiden mukaisesti virkatyönä eduskunnan valiokuntasihteeristössä pääsihteerin johdolla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Eduskunnan työjärjestyksen muuttaminen

23 §. Valtioneuvoston tiedonanto ja valtioneuvoston selonteko. Pykälän 3 momentin mukaan valiokunnan on mietinnössään ehdotettava selonteon johdosta annettavan lausunnon sanamuoto.

Sanonta aiheuttaa jatkuvasti epätietoisuutta siitä, miten valiokunnan selontekomietinnön ponnet kirjoitetaan. Tämän vuoksi säännöstä on syytä selkeyttää. Samalla voidaan yhdenmukaistaa työjärjestyksen terminologiaa käyttämällä sanamuotoa "valiokunnan on ehdotettava selonteon johdosta hyväksyttävän kannanoton sanamuoto".

Termiä kannanotto on käytetty vastaavan tapaisissa tilanteissa muun muassa perustuslain 114 §:ssä sekä työjärjestyksen 6 ja 28 §:ssä. Kannanotto-sanaa käytetään yleiskielen merkityksessä: Valiokunta ilmaisee kantansa siitä, voidaanko selonteko hyväksyä ja millä ehdoilla. Kannanotto — valiokunnan ehdotukset siitä, miten selontekoon olisi suhtauduttava — esitetään 42 §:n mukaisesti ponsina.

34 §. Käsittelyjärjestys. Pykälässä säädetään asioiden käsittelyjärjestyksestä valiokunnassa.

Pykälän 1 momentissa on yleissäännös asioiden käsittelystä valiokunnassa. Valiokunnan tulee säännöksen mukaan ilman aiheutonta viivytystä käsitellä sinne lähetetyt asiat ja antaa niistä asian laadun mukaisesti mietintö täysistunnolle tai lausunto toiselle valiokunnalle. Pykälän 2 momentissa säädetään siitä järjestyksestä, jossa valiokunnan tulee ottaa asioita käsiteltäväksi.

Työjärjestyksen 39 §:n 3 momentissa on säännös siitä, että samaa asiaa koskevat hallituksen esitykset ja lakialoitteet on käsiteltävä toistensa yhteydessä ja niistä on pääsäännön mukaan an-

nettava yhteinen mietintö. Säännös, joka on valiokuntaa velvoittava, näyttää luontevasti kuuluvan 34 §:ään.

Sen vuoksi ehdotetaan, että mainittu säännös poistetaan 39 §:stä ja siirretään 34 §:ään uudeksi 3 momentiksi. Tällöin 34 §:n nykyinen 3 momentti siirtyy pykälän 4 momentiksi. Momenttien numeroinnin muuttumisen vuoksi ehdotetaan koko pykälän muuttamista.

37 §. Asiantuntijoiden kuuleminen. Pykälän 1 momentissa on yleissäännös asiantuntijoiden kuulemisesta valiokunnassa. Työjärjestyksen 39 §:n 2 momentin mukaan valiokunta kuulee asiantuntijat yleensä ensimmäisessä käsittelyssä.

Jäljempänä ehdotetaan 39 §:ää muutettavaksi siten, ettei enää käytetä käsitteitä ensimmäinen ja toinen käsittely. Tällöin pykälästä on jätettävä pois säännös, jonka mukaan valiokunta kuulee asiantuntijat ensimmäisessä käsittelyssä, jollei se erityisestä syystä toisin päättä.

Käsittelysäännösten muuttamisella ei kuitenkaan ole tarkoitus vaikuttaa asiantuntijoiden kuulemisen asemaan valiokuntaprosessissa. Tarkoituksena on, että valiokunta edelleenkin kuulee asiantuntijat asian käsittelyn alkuvaiheessa, mutta erityisestä syystä se voi vielä yleiskeskustelun aikana tai jopa ratkaisevassa käsittelyssä kuulemisin hankkia selvitystä asiaan. Kun kuulemisen ajankohtaa koskeva säännös poistuu, ehdotetaan, että 1 momenttia täydennetään kuulemisen tarkoitusta osoittavalla määreellä "tietojen hankkimiseksi asian käsittelyä varten".

39 §. Valiokunnan päätöksenteko. Voimassa olevaan pykälään sisältyvät perussäännökset asioiden käsittelystä valiokunnassa. Pykälän 1 momentin mukaan asia otetaan valiokunnassa kahteen käsittelyyn, jollei valiokunta päättä rat-

kaista asiaa ensimmäisessä käsittelyssä. Pykälän 2 momentissa säädetään yleiskeskustelusta ja asiantuntijoiden kuulemisesta. Valiokunnan jäsenille on kummassakin käsittelyssä ennen yksityiskohtaista käsittelyä varattava tilaisuus lausua käsityksensä asiasta kokonaisuudessaan. Asiantuntijat valiokunta kuulee pääsääntöisesti ensimmäisessä käsittelyssä. Valiokunta voi kuitenkin erityisestä syystä päättää kuulla asiasta asiantuntijoita myös toisessa käsittelyssä.

Puhemiesneuvoston vahvistamiin valiokuntien yleisohjeisiin lisättiin 1990-luvulla suositus, että ainakin kiistattomat asiat käsiteltäisiin yhdessä käsittelyssä. Tällöin valiokunnan sihteeri laatii mietintö- tai lausuntoluonnoksen jo ensimmäisen käsittelyn yleiskeskustelun pohjaksi tai yleiskeskustelun perusteella. Ensimmäisen käsittelyn hyväksymiseksi myös ratkaisevaksi käsittelyksi vaaditaan valiokunnan yksimielinen päätös. Valiokuntakäytännössä on yhä enenevässä määrin siirrytty käsittelemään asiat ensimmäisessä käsittelyssä niin, että se yksimielisesti hyväksytään ratkaisevaksi käsittelyksi. Tätä voidaan nykyisin pitää vallitsevana tapana.

Säännösten saattamiseksi ajan tasalle ehdotetaan pykälän 1 ja 2 momentin kirjoittamista uudelleen. Valiokuntaprosessin peruselementti olisi *käsittely*, joka alkaisi kuten ensimmäinen käsittely nykyisin asiantuntijoiden kuulemisella (TJ 37 §) ja tarvittavien lausuntojen hankkimisella (TJ 38 §). Käytännössä valiokunta hankkii tässä vaiheessa myös muuta tarpeelliseksi katsoomaansa selvitystä asiaan. Kun valiokunta olisi saanut asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen, käytäisiin *valmistava keskustelu*, jossa valiokunnan jäsenillä olisi tilaisuus lausua käsityksensä asiasta kaikin osin ja jonka perusteella valiokunnan sihteeri laatisi mietintö- tai lausuntoluonnoksen. Luonnoksen valmistuttua se esiteltäisiin yleensä ääneen lukemalla valiokunnassa. Tämän jälkeen luonnoksen pohjalta käytäisiin *yleiskeskustelu* sekä toimitettaisiin asian *yksityiskohtainen käsittely*. Mietintöasian yksityiskohtaisessa käsittelyssä päätettäisiin ensin pykälistä ja ponsista ja lopuksi mietinnön perusteluista. Lausuntoasian yksityiskohtaisessa käsittelyssä sen sijaan päätettäisiin ensin perusteluis-

ta ja sitten ponnesta tai ponsista. Lopuksi valiokunta voisi päättää yksimielisesti pitää yksityiskohtaista käsittelyä *asian ratkaisevana käsittelyinä*.

Jos valiokunta ei yksimielisesti hyväksyisi käsittelyä ratkaisevaksi käsittelyksi tai esimerkiksi asian vaikeuden tai laajuuden vuoksi olisi ennalta selvää, ettei käsittelyä voida tai haluta pitää ratkaisevana, asia otettaisiin *erilliseen ratkaisevaan käsittelyyn*. Tällöin käsittelyn pohjaksi otettaisiin valiokunnan aiemmin yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksymä mietintö tai lausunto, käytäisiin yleiskeskustelu tai ainakin varattaisiin siihen mahdollisuus sekä suoritettaisiin yksityiskohtainen käsittely.

Mietinnön tai lausunnon hyväksymisen jälkeen voi vielä tulla päätettäväksi vastalauseen tai eriävän mielipiteen jättämisaika. Jos käsittelyn perusteella on selvää, että asiaan jätetään vastalause tai eriävä mielipide, päätettäisiin tämän jättämisaikasta. Jos edellytykset vastalauseen tai eriävän mielipiteen jättämiselle ovat olemassa, mutta ei ole selvää, tullaanko tällainen jättämään, puheenjohtajan on syytä selvittää, onko tarpeen varata aika vastalauseen tai eriävän mielipiteen jättämiselle. Jos se on tarpeen, valiokunta päättää ajankohdasta. Lopuksi asian käsittely todettaisiin päättyneeksi.

Mietinnön ja lausunnon loppuun merkitään 42 §:n 2 momentin nojalla asian ratkaisevaan käsittelyyn osallistuneet jäsenet. Tältä osin merkintävät säilyisivät ennallaan. Kun valiokunta päättäisi uuden 2 momentin mukaisesti pitää yksityiskohtaista käsittelyä asian ratkaisevana käsittelyinä, läsnäolleiksi merkitään ne valiokunnan jäsenet, jotka ovat olleet saapuvilla asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä. Jos valiokunta ottaa asian erilliseen ratkaisevaan käsittelyyn, luetaan vain siinä toimitetut yleiskeskustelu ja yksityiskohtainen käsittely ratkaisevaan käsittelyyn. Vakiintunein merkinnöin osoitetaan, onko jäsen ollut käsittelyssä mukana kokonaan tai osittain.

Nykyisen 3 momentin mukaan samaa asiaa koskevat hallituksen esitykset ja eduskuntaaloitteet on käsiteltävä toistensa yhteydessä ja niistä on annettava yhteinen mietintö, jolleivät

erityiset syyt vaadi menettelemään toisin. Edellä on jo todettu, että 3 momentti sopii sisältönsä vuoksi 34 §:ään, ja ehdotettu säännöksen sijoittamista tuohon pykälään.

Valiokuntien käsittelysäännöksistä puuttuu säännös siitä, milloin ja miten asian hylkäämisestä äänestetään. Tällainen säännös on sekä täysistunnon että suuren valiokunnan käsittelyä varten. Käytännön ohje valiokunnissa on, että hylkäysehdoituksesta äänestetään pykälän hyväksymisen jälkeen. Valiokuntasäännösten täydentämiseksi ehdotetaan, että nykyisen 3 momentin tilalle kirjoitetaan säännös, jonka mukaan hylkäysehdoitus ratkaistaan asian sisältöä koskevien ehdotusten jälkeen. Käytännössä on suositeltavaa, että hylkäysehdoituksen tekemisestä kerrotaan valiokunnan puheenjohtajan ja muiden jäsenten informoimiseksi jo yleiskeskustelussa. Varsinainen hylkäysehdoitus on kuitenkin tehtävä yksityiskohtaisessa käsittelyssä lakiehdotuksen tai muun säännöksen sisällön taikka lausunnon perusteluiden tultua hyväksytyiksi.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi asian pöydällepanosta valiokunnassa. Asia pannaan kerran pöydälle kahden jäsenen sitä pyytäessä. Muutoin asia pannaan pöydälle, jos valiokunta niin päättää. Säännös on nykyisin pykälän 3 momentissa, josta se pienin sanallisin tarkistuksin on siirretty 4 momentiksi.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin valiokunnan mietinnön tai lausunnon esittelijän valitsemisesta. Valiokunta voi valita keskuudestaan yhden tai useamman edustajan esittelemään täysistunnossa mietinnön tai lausunnon taikka suuressa valiokunnassa sille annetun lausunnon. Säännös on nykyisin pykälän 4 momentissa.

Säännös on osoittautunut jossain määrin vaikealukuiseksi. Tarkoituksena on, että puheenjohtajalla on asemansa perusteella aina valtuus esitellä asia täysistunnolle tai suurelle valiokunnalle. Valiokunnan varapuheenjohtajalla ja tilapäisellä puheenjohtajalla kokouksen puheenjohtajana toimiessaan on asemansa perusteella valtuus esitellä siinä kokouksessa hyväksytty mietintö tai lausunto, jollei valiokunnan puheenjohtaja käytä esittelypuheenvuoroa. Jos puheenjohtaja

(tai varapuheenjohtaja tai tilapäinen puheenjohtaja) on estynyt huolehtimasta tarpeellisenä pidetystä esittelystä tai muuten on tarkoituksenmukaista, että asian esittelee joku muu valiokunnan jäsen, valiokunnan edustaja valitaan erikseen. Momentin sanamuotoa ehdotetaan tarkistettavaksi niin, että siitä ilmenee puheenjohtajan asemavaltuus.

Nykyisessä pykälän 5 momentissa säädetään mietintöön liitettävästä vastalauseesta ja lausuntoon liitettävästä eriävästä mielipiteestä. Säännös ehdotetaan siirrettäväksi 42 §:ään, jossa ovat säännökset mietinnön ja lausunnon laatimisesta.

Pykälän sisältöön tehtävien muutosten lisäksi ehdotetaan pykälän otsikon tarkistamista niin, että otsikko kuuluisi Valiokunnan päätöksentekoko.

40 § Äänestäminen valiokunnassa. Pykälän 1 momentin mukaan valiokunta päättää kulloinkin käytettävästä äänestystavasta. Pykälän 2 momentissa säädetään menettelystä, jota noudatetaan äänten mennessä tasan.

Edellä on ehdotettu, että 39 §:n otsikko Käsitely valiokunnassa muutetaan otsikoksi Valiokunnan päätöksenteko, joka on nykyisin 40 §:n otsikko. Ehdotetusta muutoksesta seuraa, että myös 40 §:n otsikko on muutettava. Uudeksi otsikoksi ehdotetaan Äänestäminen valiokunnassa, mikä vastaa hyvin pykälän sisältöä.

42 § Valiokunnan mietintö ja lausunto. Pykälässä säädetään valiokunnan mietinnön ja lausunnon laatimisesta ja tarkistamisesta.

Työjärjestyksen 39 §:n 5 momentissa säädetään nykyisin mietintöön liitettävän vastalauseen ja lausuntoon liitettävän eriävän mielipiteen toimittamisesta sihteerille sekä niiden sisällöstä. Asiallisesti tämä säännös sopii sisältönsä puolesta hyvin valiokunnan mietinnön ja lausunnon sisältöä käsittelevään 42 §:ään. Sen vuoksi ehdotetaan, että 39 §:n nykyinen 5 momentti sanonnallisesti yksinkertaistettuna siirretään 42 §:ään uudeksi 3 momentiksi. Tällöin 42 §:n nykyinen 3 momentti siirtyy pykälän 4 momentiksi. Momenttien numeroinnin muuttamisen vuoksi ehdotetaan koko pykälän muuttamista.

43 §. *Valiokunnan pöytäkirjat.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään valiokunnan kokouksesta laadittavasta pöytäkirjasta, muista valiokunnan asiakirjoista sekä näiden asiakirjojen julkisuudesta tai salassapidosta.

Pykälän 1 momentin mukaan valiokunnan kokouksesta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään läsnä olleet jäsenet ja kuullut asiantuntijat sekä tehdyt ehdotukset ja päätökset äänestysineen. Lisäksi säädetään, että pöytäkirjaan liitetään valiokunnan asian käsittelyä varten saamat ja valmistamat asiakirjat. Pöytäkirjan varmentaa valiokunnan sihteeri allekirjoituksellaan.

Valiokunta-asiakirjojen arkistointitapaa on puhemiesneuvoston päätöksellä muutettu valtiopäivien 2003 alusta. Tuolloin lopetettiin valiokunnan asian käsittelyä varten saamien ja valmistamien asiakirjojen — kuten asiantuntijalausuntojen, ministeriön vastineiden sekä valiokunnan mietintö- ja lausuntoluonnosten — ottaminen pöytäkirjan liitteiksi. Arkistoinnissa siirryttiin käyttämään asiakirja-akteja, toisin sanoen kuhunkin käsiteltyyn asiaan liittyneet käsittelyasiakirjat kootaan yksiin kansiin. Tällöin ne ovat aikaisempaa huomattavasti helpommin löydettävissä arkistosta. Pykälän 1 momenttiin tarvitaan vuoden 2002 arkistointitoimikunnan esittämä muutos, jonka mukaan valiokunnan asiakirjat säilytetään puhemiesneuvoston erikseen vahvistamien ohjeiden mukaisesti.

Nykyisin pykälän 3 momentissa on viittaus perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla annettuun vaiteliaisuusmääräykseen. Suuren valiokunnan työjärjestyksessä on säännös siitä, että valtioneuvoston pyytämää vaiteliaisuusmääräystä noudatetaan, kunnes valiokunta on siitä päättänyt. Säännös on tarpeen muitakin valiokuntia kuin suurta valiokuntaa varten. Tämän vuoksi 3 momenttia ehdotetaan täydennettäväksi vastaavalla säännöksellä.

Kun pykälään lisätään edellä mainittu nykyisiä vaiteliaisuusmääräyksiä täydentävä säännös, pykäläkokonaisuudesta tulee raskaslukuinen. Sen vuoksi ehdotetaan, että nykyinen pykälä jaetaan kahdeksi eri pykäläksi.

Tällöin 43 §:ään jäävät nykyisin 1 momenttiin sisältyvät valiokuntien pöytäkirjoja koske-

vat säännökset, jotka ajan tasalle saatettuina jaetaan kahdeksi momentiksi. Luonteva otsikko pykälälle on valiokunnan pöytäkirjat. Muista momenteista muodostetaan uusi 43 a §.

43 a §. *Valiokunnan asiakirjojen julkisuus.* (Uusi) Työjärjestykseen ehdotetaan lisättäväksi uusi 43 a §, joka muodostetaan nykyisen 43 §:n 2—4 momentista ja edellä selostetusta suuren valiokunnan työjärjestyksen mukaisesta säännöksestä.

Pykälän 1 momentin alkuun ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan valiokunnan pöytäkirjat tallennetaan yleisön saataville tietoverkkoon. Tämän taustalla on työjärjestyksen 71 §:n 2 momentti, jonka nojalla lähes kaikki eduskunnan valtiopäiväasiakirjat julkaistaan tietoverkossa. Tämä on johtanut siihen, että yleisö on tottunut hakemaan tarvitsemansa eduskunta-asiakirjat helposti verkosta. Nykyisen asiakirjajulkisuuden ja avoimuusperiaatteen mukaista on, että myös valiokuntien julkiset pöytäkirjat saadaan verkkoon yleisön saataville.

Tarkoitus on, että pöytäkirjat tallennetaan verkkoon mahdollisimman pian kokouksen jälkeen samaan tapaan tarkistamattomina versioina kuin esimerkiksi mietinnöt ja lausunnot sekä täysistunnon pöytäkirjat niiden lopullista stiloimista odottamatta. Valiokuntatyön luonteesta johtuu kuitenkin, että kokouksessa hyväksytyn mietinnön ja lausunnon valmiiksi työstäminen sekä seuraavan kokouksen vaatimat toimet hoidetaan ennen kokouksen pöytäkirjan laatimista.

Pöytäkirjojen verkkoversiolla voidaan olennaisesti helpottaa eduskunnassa käsiteltävien EU-asioiden seurantaan niin eduskunnan sisällä kuin sen ulkopuolella. Tämä perustuu siihen, että EU-asioiden valiokuntakäsittelytietoihin voidaan nykyisten asiakirjalinkkien lisäksi saada suorat linkit niihin suuren valiokunnan ja erikoisvaliokuntien pöytäkirjoihin, joissa asian käsittely on päättynyt pöytäkirjamerkinnällä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edelleen, että asian käsittelyasiakirjat tulevat julkisiksi, kun asia on valiokunnassa loppuun käsitelty. Tästä on se poikkeus, että eduskuntaryhmällä,

joka ei ole edustettuna valiokunnassa tai sen jaostossa, on edelleen oikeus saada jäljennös keskeneräisen asian käsittelyasiakirjoista, jolleivät ne ole salaisia. Lisäksi on syytä huomata, että Euroopan unionin asian käsittelyasiakirjat tulevat suuren valiokunnan työjärjestyksen 6 §:n mukaan julkiseksi välittömästi sen suuren valiokunnan kokouksen jälkeen, jossa ne on merkitty saapuneeksi, jollei tuon pykälän 2 ja 3 momentista muuta johdu.

Uuden 43 a §:n 2 ja 3 momentti muodostettaisiin nykyisen 43 §:n 3 momentista. Niissä käytettäisiin termin "salainen" sijasta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) terminologian mukaista käsitettä "salassa pidettävä". Momentti jaettaisiin siten, että kaikki perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla annettavaa vaiteliasuusvelvoitetta koskevat säännökset keskitettäisiin pykälän 3 momenttiin.

Voimassa olevan 43 §:n 4 ja 5 momentti siirretään 43 a §:n 4 ja 5 momentiksi. Pykälän otsikoksi sopii valiokunnan asiakirjojen julkisuus.

44 §. Suuri valiokunta. Pykälässä säädetään siitä, mitä erikoisvaliokuntia koskevista säännöksistä sovelletaan myös suuren valiokunnan toimintaan. Sisällöltään pykälä muodostuu viittaussäännöksistä.

Edellä ehdotetun pykälien numerointimuutoksen vuoksi tähän pykälään on lisättävä viittaus 43 a §:ään.

48 §. Poissaolo. Pykälän 1 momentin mukaan edustajalle voidaan myöntää lupa enintään viikon poissaoloon täysistuntotyöstä muun syyn kuin sairauden tai eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi.

Sanamuotonsa mukaan lupa koskee vain täysistuntoa. Tästä huolimatta valiokuntien läsnäolotilastoissa käytetään täysistunnon poissaoloista saatavaa tietoa poissaolon luvallisuudesta ja syystä. Nykyisen käytännön kirjaamiseksi ehdotetaan, että lupa poissaolosta lavennetaan koskemaan kaikkea eduskuntatyötä.

50 §. Puheenvuorot. Pykälä sisältää perussäännökset puheenvuorojen antamisjärjestyksestä. Pykälän 2 momentissa säädetään esittelypuheen-

vuorojen myöntämisestä ennen muita puheenvuoroja. Kun valiokunnan mietintö esitellään ensimmäisen kerran eduskunnalle, annetaan mietinnön esittelemistä varten ennen muita puheenvuoron pyytäjiä puheenvuoro valiokunnan puheenjohtajalle tai valiokunnan valitsemalle mietinnön esittelijälle. Lisäksi puhemies voi harkintansa mukaan antaa esittelypuheenvuoron myös lausunnon antaneen valiokunnan puheenjohtajalle tai sen valitsemalle lausunnon esittelijälle.

Työjärjestyksen 39 §:n 5 momentin mukaan valiokunta voi valita edustajan esittelemään mietinnön tai lausunnon täysistunnossa. Edellä 39 §:n kohdalla on ehdotettu tuon momentin täsmentämistä. Sen seurauksena 50 §:n 2 momentissa kahteen kertaan käytettyä sanontaa "valiokunnan puheenjohtajalle tai valiokunnan valitsemalle mietinnön esittelijälle" voidaan yksinkertaistaa ja käyttää termiä valiokunnan edustaja.

53 §. Lakiehdotuksen käsittely. Pykälän 5 momentin mukaan eduskunta voi hyväksyä toivomuksen tai lausuman, joka sisältää mietinnön perusteluja vahvemman kannanoton hallitukselta siinä asiassa edellytettävistä toimenpiteistä.

Nytemmin lausuma on vakiintunut eduskunnan reagoititavaksi hallituksen suuntaan. Tähän ovat vaikuttaneet useat eri yhteyksissä tehdyt muutokset, muun muassa aikaisemmin käytössä olleesta toivomusaloitteesta luopuminen. Lausumien kirjoitustapakin on aikojen kuluessa muuttunut, ja se on nykyisin samanlainen kuin toivomusten. Toivomus eduskunnan reagoititapana on käynyt tarpeettomaksi. Sen vuoksi termi toivomus ehdotetaan poistettavaksi työjärjestyksen 53 §:n 5 momentista.

2. Eduskunnan kanslian ohjesäännön 32 §:n muuttaminen

32 §. Pykälä sisältää säännökset eduskunnan erinäisiin virkoihin valittavilta henkilöiltä vaadittavista kelpoisuusehdoista. Pykälän 7 kohdassa oleva valiokuntaneuvoksia koskeva kelpoisuusehto on yksioikoinen ja kaavamainen: soveltuvan ylemmän korkeakoulututkinnon lisäk-

si vaaditaan perehtyneisyys lainvalmistelutyöhön.

Valiokuntatyön luonne on ajan mittaan muuttunut siten, etteivät kaikki valiokunnat eivätkä kaikki valiokuntaneuvokset enää päätyökseen käsittele lainsäädäntöasioita. Pätevyysvaatimuksissa on tarpeen ottaa huomioon tämä tosiikka.

Edellä lausutun johdosta ehdotetaan valiokuntaneuvosten kelpoisuusehtojen väljentämistä niin, että lainvalmistelutyöhön perehtyneisyyden vaihtoehtona on asianomaisen valiokunnan toimialan hyvä tuntemus sellaisissa viroissa, joissa valiokuntaneuvoksen pääasiallisena tehtävänä ei ole käsitellä lainsäädäntöasioita.

Voimaantulo

Ehdotettujen muutosten voimaantulo on valiokuntatyön sujuvuuden kannalta tarpeen sovittaa istuntokauden alkuun. Sen vuoksi muutokset ovat tarkoitettut tulemaan voimaan niiden hyväksymistä seuraavan istuntokauden alusta, mieluiten jo seuraavan istuntokauden alkaessa helmikuussa 2006.

Edellä olevan perusteella puhemiesneuvosto eduskunnan työjärjestyksen 6 §:n 1 momentin 7 ja 8 kohdan nojalla ehdottaa,

että eduskunnan työjärjestykseen ja eduskunnan kanslian ohjesääntöön tehdään seuraavat muutokset:

1.

Eduskunnan päätös

eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty perustuslain 52 §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla,

muutetaan 17 päivänä joulukuuta 1999 annetun eduskunnan työjärjestyksen (40/2000) 23 §:n 3 momentti, 34 §, 37 §:n 1 momentti, 39 §, 40 §:n otsikko, 42—44 §, 48 §:n 1 momentti, 50 §:n 2 momentti ja 53 §:n 5 momentti sekä

lisätään työjärjestykseen uusi 43 a §, seuraavasti:

23 §

Valtioneuvoston tiedonanto ja valtioneuvoston selonteko

— — — — —
Kun keskustelu selonteosta on päättynyt, selonteko lähetetään valmistelevasti käsiteltäväksi valiokuntaan, jollei eduskunta päättää siirtyä päiväjärjestykseen asiaa valiokuntaan lähettämättä. Käsiteltävään selonteon valiokunnan on mietinnössään ehdotettava selonteon johdosta hyväksyttävän kannanoton sanamuoto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunta päättää ja siirtyy päiväjärjestykseen.

34 §

Käsittelyjärjestys

Valiokunnan tulee ilman aiheetonta viivytystä käsitellä sinne lähetetyt asiat ja antaa niistä asian laadun mukaisesti mietintö täysistunnolle tai lausunto toiselle valiokunnalle.

Kiireellisesti on käsiteltävä asiat, jotka koskevat perusteltua päiväjärjestykseen siirtymistä. Valiokunnan tulee yleensä käsitellä ensin hallituksen esitykset sekä valtioneuvoston kirjelmät Euroopan unionin asioista.

Samaa asiaa koskevat hallituksen esitykset ja eduskunta-aloitteet on käsiteltävä toistensa yhteydessä ja niistä on annettava yhteinen mietintö, jolleivät erityiset syyt vaadi menettelemään

toisin. Valiokunnan on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei hallituksen esityksen johdosta laadittava mietintö viivästy asioiden yhdistämisen vuoksi.

Puhemiesneuvosto voi antaa tarkempia ohjeita siitä, missä järjestyksessä asiat otetaan käsiteltäviksi valiokunnissa.

37 §

Asiantuntijoiden kuuleminen

Valiokunta voi kuulla asiantuntijoita tietojen hankkimiseksi asian käsittelyä varten.

39 §

Valiokunnan päätöksenteko

Saatuun asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen valiokunta käy valmistavan keskustelun, jossa valiokunnan jäsenillä on tilaisuus lausua käsityksensä asiasta kaikin osin ja jonka perusteella valiokunnan sihteeri laatii mietintö- tai lausuntoluonnoksen. Luonnoksen pohjalta käydään yleiskeskustelu sekä toimitetaan asian yksityiskohtainen käsittely, jossa päätetään valiokunnan ehdotuksista samoin kuin mietinnön tai lausunnon perusteluista.

Valiokunta voi päättää yksimielisesti pitää yksityiskohtaista käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä. Muussa tapauksessa asia otetaan erilliseen ratkaisevaan käsittelyyn, jossa käsittelyn pohjana on valiokunnan hyväksymä mietintö tai lausunto. Tällöin valiokunnan jäsenille varataan tilaisuus käydä yleiskeskustelu ja suoritetaan yksityiskohtainen käsittely.

Hylkäysehdotus ratkaistaan asian sisältöä koskevien ehdotusten jälkeen.

Asia on pantava kerran pöydälle johonkin seuraavaan valiokunnan kokoukseen, jos kaksi jäsentä sitä pyytää. Tämän jälkeen asia pannaan pöydälle, jos valiokunta niin päättää.

Valiokunta voi valita keskuudestaan edustajan esittelemään puheenjohtajan sijasta täysistunnossa mietinnön tai lausunnon taikka suuressa valiokunnassa sille annetun lausunnon.

40 §

Äänestäminen valiokunnassa

42 §

Valiokunnan mietintö ja lausunto

Valiokunnan on laadittava mietintönsä ja lausuntonsa lyhyesti. Valiokunnan ehdotukset on tehtävä ponnien muodossa. Samoin on meneteltävä vastalauseessa ja eriävässä mielipiteessä, jollei niissä rajoituta ainoastaan eriävän käsityksen ilmaisemiseen.

Mietintöön ja lausuntoon merkitään asian ratkaisevaan käsittelyyn osallistuneet jäsenet. Jos jäsen osallistui ainoastaan osittain tähän käsittelyyn, on se ilmaistava.

Mietinnön vastalause ja lausunnon eriävä mielipide on jätettävä valiokunnan määräämässä ajassa kirjallisena valiokunnan sihteerille. Vastalauseen ja eriävän mielipiteen tulee vastata sen allekirjoittajien asian ratkaisevassa käsittelyssä edustamaa kantaa.

Mietinnön ja lausunnon sekä niihin liittyvät vastalauseet ja eriävät mielipiteet tarkistaa valiokunnan sihteeri, jollei valiokunta toisin päättä.

43 §

Valiokunnan pöytäkirjat

Valiokunnan kokouksesta laaditaan pöytäkirja, johon merkitään läsnä olleet jäsenet ja kuulut asiantuntijat sekä tehdyt ehdotukset ja päätökset äänestyksineen. Pöytäkirjan varmentaa valiokunnan sihteeri allekirjoituksellaan.

Valiokunnan pöytäkirjat ja muut asiakirjat arkistoidaan puhemiesneuvoston erikseen vahvistamien ohjeiden mukaisesti.

43 a §

Valiokunnan asiakirjojen julkisuus

Valiokunnan pöytäkirjat tallennetaan yleisön saataville tietoverkkoon. Asian käsittelyasiakir-

jat tulevat julkisiksi, kun asia on valiokunnassa loppuun käsitelty. Eduskuntaryhmällä, joka ei ole edustettuna valiokunnassa tai sen jaostossa, on kuitenkin oikeus saada jäljennös vielä keskeneräisen asian käsittelyasiakirjoista, jos ne eivät ole salaisia.

Valiokunnan asiakirjat ovat salassa pidettäviä, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi merkittävää vahinkoa Suomen kansainvälisille suhteille tai pääoma- ja rahoitusmarkkinoille. Salassa pidettäviä ovat myös asiakirjat, jotka sisältävät tietoja liike- tai ammatissalaisuudesta taikka henkilön terveydentilasta tai hänen taloudellisesta asemastaan, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi merkittävää haittaa tai vahinkoa, jollei huomattava yhteiskunnallinen tarve vaadi niiden julkisuutta. Valiokunta voi muusta vastavasta välttämättömästä syystä päättää, että jokin asiakirja on salassa pidettävä.

Salassa pidettäviä ovat lisäksi sellaiset asiakirjat, jotka kuuluvat valiokunnan perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla päättämän vaiteliaisuuden piiriin. Valtioneuvoston vaiteliaisuuspyyntöä valiokunnan käsiteltävänä olevassa Suomen kansainvälisiä suhteita koskevassa tai Euroopan unionin asiassa noudatetaan, kunnes asianomainen valiokunta on tehnyt päätöksen pyynnön johdosta.

Valiokunnan asiakirjojen salassapitoajasta on soveltuvin osin voimassa, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 31 §:ssä säädetään, jollei valiokunta päättä lyhyemmästä ajasta.

Puhemiesneuvosto voi antaa tarkempia ohjeita valiokunnan asiakirjojen julkisuudesta.

44 §

Suuri valiokunta

Jollei suuren valiokunnan työjärjestyksestä muuta johdu, noudatetaan asioiden käsittelyssä suuressa valiokunnassa soveltuvin osin, mitä 34, 35, 37, 39—43 ja 43 a §:ssä säädetään.

48 §

Poissaolo

Puhemiesneuvosto voi myöntää edustajalle luvan enintään viikon poissaoloon eduskuntatyöstä muun syyn kuin sairauden tai eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi. Jos puhemiesneuvosto ei ole suostunut poissaolopyyntöön tai jos kyseessä on yli viikon poissaolo, eduskunta päättää poissaololuvasta. Tieto puhemiesneuvoston myöntämästä poissaololuvasta ja poissaolosta sairauden vuoksi merkitään täysistunnon pöytäkirjaan. Lisäksi pöytäkirjaan merkitään, ketkä edustajat ovat poissa täysistunnosta eduskuntatyöhön liittyvän tehtävän vuoksi.

50 §

Puheenvuorot

Ennen muita puheenvuoron pyytäjiä annetaan esittelypuheenvuoro valiokunnan edustajalle ja lähetekeskustelussa olevan eduskuntaaloitteen ensimmäiselle allekirjoittajalle taikka kertomuksen antaneen eduskunnan valitseman toimielimen puheenjohtajalle, jos tämä on eduskunnan jäsen, tai toimielimen valitsemalle esittelijälle, joka on kansanedustaja. Puhemies voi myöntää esittelypuheenvuoron myös lausunnon antaneen valiokunnan edustajalle ja erityisestä syystä myös vastalauseen ensimmäiselle allekirjoittajalle muiden esittelypuheenvuorojen jälkeen. Välikysymykseen annetun vastauksen jälkeen myönnetään ensimmäinen puheenvuoro välikysymyksen ensimmäiselle allekirjoittajalle.

53 §

Lakiehdotuksen käsittely

Toisessa käsittelyssä, joka pidetään aikaisintaan kolmantena päivänä ensimmäisen käsittelyn päättymisestä, eduskunta päättää lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä sekä

mahdollisista eduskunnan lausumista asian johdosta.

Tämä eduskunnan työjärjestyksen muutos tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

2.

Eduskunnan päätös

eduskunnan kanslian ohjesäännön 32 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä helmikuuta 1987 hyväksytyn eduskunnan kanslian ohjesäännön (320/1987) 32 §:n 1 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on eduskunnan päätöksessä 1191/2004, seuraavasti:

32 §
Kelpoisuusehtona vaaditaan:

tävänään ei ole käsitellä lainsäädäntöasioita, asianomaisen valiokunnan toimialan hyvä tuntemus;

7) valiokuntaneuvokselta oikeustieteen kandidaatin tutkinto tai soveltuva muu ylempi korkeakoulututkinto sekä perehtyneisyys lainvalmistelutyöhön tai, jos hänen pääasiallisena teh-

Tämä eduskunnan kanslian ohjesäännön muutos tulee voimaan päivänä kuuta 200 .

Helsingissä 18 päivänä marraskuuta 2005

Paavo Lipponen
Eduskunnan puhemies

Seppo Tiitinen
Eduskunnan pääsihteeri